

Charter van het Belgische Trans*/Inter* Psycho-medisch-sociaal Netwerk

Inhoudstafel

1. Wat is het Belgische Trans*/Inter*Psycho-medisch-sociaal Netwerk ?.....	
2. Toepassingsgebied van het Charter.....	
3. Wettelijke basis van het Charter.....	
4. Juridisch kader.....	
4.1. Belgische Grondwet.....	
4.2. Strafwetboek.....	
4.3. Wet inzake de rechten van de patiënt.....	
4.4. Antidiscriminatiewet.....	
4.5. Europees Verdrag van de Rechten van de mens.....	
4.6. Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.....	
4.7. Verdrag van Istanbul.....	
4.8. Resolutie 2018/2878 van het Europees parlement inzake de rechten van interseksuelen.....	
4.9. De beginselen van Jogjakarta.....	
4.10. Aanbevelingen van de Raad van Europa inzake transgender personen.....	
4.11. Aanbevelingen van de Raad van Europa inzake interseksuelen.....	
4.12. Verklaring van Helsinki.....	
5. Deontologie en engagement van de instellingen en partners in het Netwerk.....	
6. Basisterminologie.....	
7. Info/vormingen.....	

1. Wat is het Belgische Trans*/Inter* Psycho-medisch-sociaal Netwerk ?

Genes Pluriels heeft het Belgisch Psycho-medisch-sociaal (PMS) Trans*/Inter* Netwerk opgericht om transgender en interseksuele personen in België te verwelkomen. Het netwerk doet dit onder andere door hen door te verwijzen naar psycho-medisch-sociale diensten die gesensibiliseerd en getraind zijn om respectvol en niet-pathologiserend met hen om te gaan.

Het opzetten van een dergelijk netwerk met zowel samenwerkingen als informatie-uitwisseling over vragen rond transidentiteiten en interseksuele condities zorgt voor een grotere kennis over de thematiek, wat dan weer bijdraagt tot een beter onthaal, in functie van de behoeften en de comfortzone van ieder individu.

De actiepunten zijn:

- Specifieke psycho-medisch-sociale noden van trans* en inter* personen zonder psychiatrisatie of pathologisering ;
- Het opstellen van een lijst van professionals die trans* en inter* personen verwelkomen of

welkom willen heten ;

- Het uittekenen van samenwerkingen binnen dat psycho-medisch-sociale netwerk. We willen een zo uitgebreid mogelijk PMS Netwerk, om de ontvangst en zorg voor trans* en inter* personen te verbeteren op alle levensvlakken: gezondheidszorg, tewerkstelling, administratie, etc.

2. Toepassingsgebied van het Charter

Dit Charter is van toepassing op beroepsbeoefenaars die verbonden zijn aan het Belgische Trans*/Inter* Psycho-medisch-sociaal Netwerk.

Dat kunnen onder meer juriste(s)(n)/advocate(s)(n) zijn, opleid(ers)(sters), paramedisch personeel, dokters, actoren inzake menselijk en maatschappelijk welzijn, zorgverleners, etc.

Het Netwerk richt zich tot transgender en interseksuele personen zelf, alsook tot hun omgeving (zoals bijvoorbeeld ouders, kinderen, vrienden, collega's, onderwijzers, ...)

Het Charter is bedoeld voor beroepsbeoefenaars die actief zijn in heel België: Wallonië - Brussel - Vlaanderen.

3. Wettelijke basis van het Charter

Het Charter is gebaseerd op de door de Belgische wetgever aangenomen wetten en op de in België van toepassing zijnde internationale wetten.

Het gaat over de volgende teksten :

- De Belgische Grondwet (artikelen 10, 11, 22, 22bis) ;
- Het Belgisch Strafwetboek (artikelen 398, 400, 405bis, 405quater, 409) ;
- De Belgische Wet van 22 Augustus 2002 inzake de rechten van de patiënt ;
- De antidiscriminatiewet van 10 Mei 2007 ;
- Het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens (gelijkheidsprincipe, non-discriminatie (artikel 3, 4, 14, 8)) ;
- Het handvest van de grondrechten van de Europese Unie (artikelen 3, 20 en 21) ;
- Het Internationale Verdrag inzake de rechten van het kind (artikelen 3, 12, 24) ;
- Het verdrag inzake de rechten van de mens en de biogeneeskunde (artikelen 5, 6 en 10) ;
- Het verdrag van de Raad van Europa inzake de preventie en strijd tegen geweld ten aanzien van vrouwen en huiselijk geweld (Verdrag van Istanbul – artikelen 38 en 39) ;
- Resolutie 2018/2878 van het Europees Parlement van 14 februari 2019 inzake de rechten van interseksuele personen ;
- De Jogjakarta beginselen ;
- De aanbevelingen van de voormalige Mensenrechtencommissaris Thomas Hammarberg in zijn rapport genoemd “Mensenrechten en Genderidentiteit” ;
- De aanbevelingen van de Mensenrechtencommissaris Nils Muižnieks in zijn verslag “Mensenrechten en interseksuele personen ;
- De Verklaring van Helsinki.

Het Charter houdt eveneens rekening met het rapport van het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen (IGVM) “Transgender zijn in België” (2007, 2017) en waarvan sommige termen in deze studie gebruikt zijn.

Een meer gedetailleerde analyse van die teksten wordt hernomen in punt 4 van onderhavig document.

4. Juridisch kader

Via de links zijn de volledige teksten van de verschillende wetten en aanbevelingen voorhanden.

4.1 Belgische Grondwet

De Belgische Grondwet verankert de principes van gelijkheid, non-discriminatie, eerbied voor het privéleven en voor de morele, psychische en seksuele integriteit in de volgende artikelen :

- Artikelen 10 en 11 : gelijkheidsbeginsel en non-discriminatie ;
- Artikel 22 : recht op eerbied voor het privéleven ;
- Artikel 22bis : *"Ieder kind heeft recht op respect voor zijn morele, fysieke, psychische en seksuele integriteit (...)"*.

Link : http://senate.be/doc/const_nl.html#const

4.2. Strafwetboek

Het Belgisch Strafwetboek bestraft verminkingen en behandelingen zonder ernstige medische noodzaak en zonder toestemming :

- Artikel 398 : *"eenieder die opzettelijk slagen en verwondingen toebrengt wordt gestraft met een gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en een boete van 25 tot 100 euro of met één van die straffen alleen" ;*
- Artikel 400 : *"de straffen gaan van een gevangenisstraf van twee tot vijf jaren en een boete van 200 tot 500 euro in het geval de slagen en verwondingen een ongeneeslijk lijkende ziekte of een werkonbekwaamheid van meer dan vier maanden voor gevolg hadden of het verlies van het gebruik van een orgaan of een zware verminking" ;*
- Artikel 405bis : *"Indien de misdaad of het wanbedrijf is gepleegd op een minderjarige of op een persoon [van wie de kwetsbare toestand ten gevolge van de leeftijd (...) zijn de straffen de volgende: (...)" ;*
- Artikel 405quater : *"Wanneer een van de drijfveren van de misdaad of het wanbedrijf bestaat in de haat tegen, het misprijzen van of de vijandigheid tegen een persoon wegens diens zogenaamd ras, zijn huidskleur, zijn afkomst, zijn nationale of etnische afstamming, zijn nationaliteit, zijn geslacht, zijn geslachtsverandering, zijn seksuele geaardheid, zijn burgerlijke staat, zijn geboorte, zijn leeftijd, zijn fortuin, zijn geloof of levensbeschouwing, zijn huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap, zijn taal, zijn politieke overtuiging, zijn syndicale overtuiging, een fysieke of genetische eigenschap of zijn sociale afkomst, zijn de straffen de volgende : (...)" ;*
- Artikel 409 :
*§ 1 : Hij die eender welke vorm van verminking van de genitaliën van een persoon van het vrouwelijk geslacht uitvoert, vergemakkelijkt of bevordert, met of zonder haar toestemming, wordt gestraft met gevangenisstraf van drie jaar tot vijf jaar.
De poging wordt gestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot een jaar.
Met dezelfde straf wordt gestraft hij die aanzet tot eender welke vorm van verminking van de genitaliën van een persoon van het vrouwelijk geslacht of er, direct of indirect, schriftelijk of mondeling reclame voor maakt of doet maken, uitgeeft, verdeelt of verspreidt." ;*

§ 2 : Indien de verminking uitgevoerd wordt op een minderjarige of met een winst oogmerk, is de straf opsluiting van vijf jaar tot zeven jaar.

§ 3 : Indien de verminking een ongeneeslijk lijkende ziekte of een arbeidsongeschiktheid heeft veroorzaakt van meer dan vier maanden, is de straf opsluiting van vijf jaar tot tien jaar.

§ 4 : Wanneer de verminking zonder het oogmerk om te doden, toch de dood ten gevolge heeft, is de straf opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar.

§ 5: Is de in § 1 bedoelde verminking op een minderjarige of een persoon die uit hoofde van zijn lichaams- of geestestoestand niet bij machte is om in zijn onderhoud te voorzien, uitgevoerd door zijn vader, moeder of andere bloedverwanten in de opgaande lijn, of door enige andere persoon die gezag heeft over de minderjarige of de onbekwame, of door een persoon die hen onder zijn bewaring heeft, of door een persoon die occasioneel of gewoonlijk samenwoont met het slachtoffer, dan wordt het minimum van de bij de §§ 1 tot 4 bepaalde straffen verdubbeld in geval van gevangenisstraf en met twee jaar verhoogd in geval van opsluiting.

4.3 Wet inzake de rechten van de patiënt

Sinds 6 oktober 2002 bepaalt een wet de rechten van de patiënt :

- Het recht op vertegenwoordiging ;
- Het recht op een kwalitatieve dienstverlening ;
- Het recht op vrije keuze van een professioneel ;
- Het recht op informatie ;
- Het recht op toestemming ;
- Het recht met betrekking tot het dossier ;
- Het recht op de bescherming van het privéleven ;
- Het recht op bemiddeling.

Link: <https://www.health.belgium.be/nl/wet-rechten-van-de-patient-een-goede-relatie-weet-je-wat-je-aan-mekaar-hebt>

4.4 Antidiscriminatie wet

De Belgische wet van 10 mei 2007 (de antidiscriminatie wet) strekt ertoe de strijd aan te binden met discriminatie, haatmisdrijven en haatdiscours op basis van het *geslacht*. Sedert 22 mei 2014 werd deze wet geamendeerd en sindsdien maakt de strijd tegen discriminatie gebaseerd op genderidentiteit en de uiting ervan deel uit van de wet.

Link: <https://www.genrespluriels.be/loi-genre-et-ses-modifications>

Discriminatie is bij wet verboden in België en strafbaar. Iemand discrimineren brengt die persoon schade toe. Een rechter kan de dader veroordelen tot het vergoeden van het slachtoffer voor geleden nadeel.

Link: https://www.belgium.be/nl/justitie/slachtoffer/klachten_en_aangiften/discriminatie

Op 12 januari 2007 werd in België een wet aangenomen ten einde de gelijkheid tussen vrouwen en mannen te versterken door integratie van het genderbegrip in de openbare politiek op federaal Belgisch niveau. De “gendermainstreaming” is dus geen informeel engagement meer, maar is voortaan een wettelijke verplichting.

Link: https://igvm-iefh.belgium.be/nl/activiteiten/gender_mainstreaming/wetgeving

4.5. Europees Verdrag van de Rechten van de Mens

Het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens bepaalt de volgende rechten :

- Artikel 3,4 : recht op eerbied voor de fysieke en mentale integriteit ;
- Artikel 14 : recht op gelijkheid en non-discriminatie ;
- Artikel 8 : recht op respect voor het privéleven en zelfbeschikking.

Link : https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_NLD.pdf

4.6. Handvest van de grondrechten van de Europese Unie

Het Charter van de fundamentele rechten bepaalt de volgende beginselen :

- Artikel 3 : recht op persoonlijke integriteit :
  1. Eenieder heeft recht op zijn fysieke en mentale integriteit.
  2. In geneeskundige context en in de biologie moeten met name gerespecteerd worden :
Vrije en bewuste toestemming van de betrokken persoon volgens de modaliteiten door de wet bepaald ;
Verbod op eugenetische praktijken, met name die met betrekking tot de selectie van personen;
Verbod om van het menselijk lichaam of delen ervan een winstgevende bron te maken, verbod te klonen met het oog op reproductie van menselijke wezens.
- Artikel 20 : beginsel van rechtsgelijkheid ;
- Artikel 21 : beginsel van non-discriminatie.

Link: http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_nl.pdf

4.7. Verdrag van Istanbul

België is eveneens gebonden door het Verdrag van de Raad van Europa met betrekking tot de voorkoming van en de strijd tegen geweld ten aanzien van vrouwen en ten aanzien van huiselijk geweld (Verdrag van Istanbul) en waarvan meerdere artikelen in voorliggende materie pertinent zijn :

- Artikel 38 van het Verdrag van Istanbul verbiedt de verminking van vrouwelijke geslachtsdelen die in strafrechtelijke inbreuken moeten worden omgezet wanneer die opzettelijk gebeuren. De handelingen door dat artikel opgesomd als verminkingen van de vrouwelijke geslachtsorganen vermelden ook handelingen omschreven als ingrepen uitgevoerd op intersekse kinderen ;
- Artikel 39 van de Conventie van Istanbul verbiedt de gedwongen abortus en de gedwongen sterilisatie, die eveneens in strafrechtelijke inbreuken moeten omgezet worden wanneer zij opzettelijk werden begaan. Sommige toegepaste ingrepen, zonder voorafgaand akkoord of bewust begrip van de betrokken personen op intersekse personen vallen onder het toepassingsgebied van dit artikel.

Link: http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_nl.pdf

4.8. Resolutie 2018/2878 van het Europees parlement inzake de rechten van *interseksuele* personen

De resolutie 2018/2878 van het Europees parlement van 14 februari 2019 met betrekking tot de rechten van « *interseksuele* » personen vraagt de Commissie en de Lidstaten :

- de organisaties die tegen de stigmatisering van « *interseksuele* » personen strijden te ondersteunen ;
- de financiering van de burgerlijke organisaties die ten voordele van « *interseksuele* » personen werken te verhogen ;
- de toegang tot het medisch dossier van « *interseksuele* » personen voor deze personen te verbeteren en er over te waken dat geen enkele persoon aan een niet-noodzakelijke medische of chirurgische behandeling wordt onderworpen, in zijn vroege kindertijd of jeugd, door de fysieke integriteit te garanderen alsmede de zelfstandigheid en de zelfbeschikking van de betrokken kinderen ;
- de depathologisering van « *interseksuele* » personen te garanderen ;
- de acties ter schrapping van de categorieën ICD-11 “*genderincongruentie*” voort te zetten en de toekomstige herziening van de ICD en de nationale gezondheidssystemen te harmoniseren ;
- een wetgeving aan te nemen houdende soepele procedures ter aanpassing van gendermarkers, voor zover die blijven ingediend worden, en voor de namen op de geboorteakten en de identiteitsdocumenten (inbegrepen de mogelijkheid tot genderneutrale namen) ;
- de seksuele karakteristieken als motief voor discriminatie te herkennen als criterium voor de garantie van toegang tot justitie voor « *interseksuele* » personen ;
- wetenschappelijk onderzoek over « *interseksuele* » personen te promoten in een sociologisch en mensenrechtelijk perspectief eerder dan vanuit een medisch perspectief ;
- onderzoek naar de mensenrechtelijke toestand van « *interseksuele* » personen en dat onderzoek te financieren ;
- te voldoen aan een globale benadering, gebaseerd op de rechten van « *interseksuele* » personen en de inspanningen van de algemene directies van justitie, consumenten, opvoeding, jeugd, sport en cultuur, gezondheidszorg en voedselveiligheid beter te coördineren teneinde een coherente politiek tot stand te brengen alsmede ondersteunende programma’s voor « *interseksuele* » personen, inbegrepen in de vorming van staatsambtenaren en het medisch korps ;
- de « *interseksuele* » dimensie in de lijst van meerjarenplannen ten voordele van de LGBTI+ voor de huidige periode te versterken en vanaf nu de voorbereiding van de hernieuwing van die strategie voor de volgende meerjarenperiode (2019-2024) te beginnen.

Link:<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2019-0128+0+DOC+XML+V0//NL>

4.9. Beginselen van Jogjakarta

Sedert hun aanneming in 2006 zijn de Beginselen van Jogjakarta tot een toonaangevende verklaring geëvolueerd over de rechten van personen “*met diverse seksuele oriëntaties en genderidentiteiten*”. In de afgelopen tien jaren zijn er beduidende ontwikkelingen vastgesteld in het domein van het internationaal recht betreffende mensenrechten alsmede in het begrijpen van schendingen van mensenrechten ondergaan door personen met “*diverse seksuele oriëntaties en genderidentiteiten*”. En in de herkenning van dikwijls verschillende schendingen die personen ondergaan omwille van hun “*genderexpressie*” of hun “*seksuele kenmerken*”. De Beginselen van

Jogjakarta plus 10 (BJ+10) strekken ertoe die ontwikkelingen te documenteren en te detailleren door middel van een geheel van bijkomende Beginselen en Verplichtingen van de Staten.

De Beginselen van Jogjakarta snijden derhalve een brede waaier van internationale normen aan met betrekking tot Mensenrechten en hun toepassing op vraagstukken die betrekking hebben op seksuele oriëntering, genderidentiteit, genderuitdrukking en seksuele karakteristieken.

Voorliggend overzicht geeft een korte beschrijving van de Beginselen en enkele voorbeelden van hun toepassing. Gelieve de Beginselen zelf te consulteren voor een gedetailleerde kennis van de tekst.

- Voorwoord :

Schendingen van mensenrechten gebaseerd op seksuele oriëntering en genderidentiteit worden erkend, een adequaat wettelijk kader wordt gecreëerd en de definitie van sleutelwoorden wordt gegeven.

- De rechten op een universele beleving van de mensenrechten, op - en op erkenning voor de wet :

De Beginselen 1 tot 3 (en meer bepaald Beginsel 3) benadrukken de principes van universaliteit van de mensenrechten en hun toepassing voor allen, zonder onderscheid, alsmede het recht van allen op erkenning voor de wet.

- De rechten op een menselijke en persoonlijke veiligheid :

De Beginselen 4 tot 11 snijden de fundamentele rechten aan op leven, bescherming tegen geweld en foltering, privéleven en de toegang tot justitie en bescherming tegen willekeurige gevangenneming.

- Economische, sociale en culturele rechten :

De Beginselen 12 tot 18 benadrukken het belang van non-discriminatie ten aanzien van de beleving van economische, sociale en culturele rechten, inbegrepen arbeid, huisvesting, sociale zekerheid, opvoeding en gezondheid.

- Het Beginsel B+10 :

De 9 bijkomende Beginselen 30 tot 38 en de 104 bijkomende Verplichtingen van de Staten behelzen een geheel van rechten die verwoord zijn op basis van de vastgestelde ontwikkelingen in het internationaal recht van de mensenrechten alsmede een beter begrip van de schendingen ondergaan door personen omwille van hun seksuele oriëntatie of omwille van hun genderidentiteit, alsook een erkenning van de diverse aard van intersectionele motieven zoals genderexpressie of seksuele karakteristieken. Meer bepaald moet principe 32 aangestipt worden met name het recht op lichamelijke en mentale integriteit.

Link : http://ypinaction.org/wp-content/uploads/2016/10/Yogyakarta_Principles_NL_versie.pdf

4.10. Aanbevelingen van de Raad van Europa inzake transgender personen

De voormalige Mensenrechtencommissaris (Thomas Hammarberg) vestigde de aandacht op de schendingen van de rechten van transgender personen en aanbevelingen aan de Lidstaten om antidiscriminatiewetten in werking te stellen op basis van genderidentiteit door de Beginselen van Jogjakarta in overweging te nemen (pagina 44, Aanbeveling 1).

4.11. Aanbevelingen van de Raad van Europa inzake intersekse personen

De Europese Mensenrechtencommissaris (Nils Muižnieks) vestigt de aandacht op de schendingen van de rechten van intersekse personen en beveelt aan (pagina 9-10) :

1. Dat de Lidstaten een einde stellen aan niet-gerechtigde medische “normalisatiebehandelingen” van intersekse personen, met inbegrip van de onomkeerbare chirurgische ingrepen aan de geslachtsorganen en de sterilisatie, in de gevallen dat die behandelingen gedwongen worden opgelegd of toegepast zonder de vrije en volledig voorgelichte toestemming van de betrokken persoon. Behandelingen met als oogmerk het geslacht te bepalen zouden toegankelijk moeten worden gemaakt voor intersekse personen op een leeftijd waarop ze in staat zijn hun vrije en volledig bewuste toestemming te geven. Het recht van intersekse personen geen behandeling ter geslachtsbepaling te ondergaan moet worden gerespecteerd.
2. Het past aan intersekse personen en hun families voorstellen te doen tot interdisciplinaire begeleiding, met name ondersteuning door gelijken. Intersekse personen zouden toegang moeten krijgen tot hun medisch dossier.
3. De nationale en internationale medische classificaties die een pathologische kwalificatie toekennen aan variaties in seksuele karakteristieken zouden moeten worden herzien met het oog op het verwijderen van obstakels die de effectieve uitoefening van de rechten van intersekse personen in de weg staan met inbegrip van het recht op een mogelijk te bereiken betere gezondheidstoestand.

Link : <http://rm.coe.int/16806da66e>

Bovendien ondertekende de parlementaire vergadering van de Raad van Europa resolutie 2191 (2017) die ertoe strekt de mensenrechten van intersekse personen te bevorderen en de discriminaties ten aanzien van intersekse personen uit te sluiten.

Link : <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-FR.asp?fileid=24232>

Daarenboven beveelt resolutie 2116 (2017) de versterking aan van de rechten van het kind inzake biogeneeskunde met name wat betreft de bescherming van de fysieke integriteit van intersekse kinderen en het respect voor de vrije en bewuste toestemming.

Link : <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=24230&lang=en>

4.12. Verklaring van Helsinki

De Verklaring van Helsinki, uitgewerkt door de World Medical Association betreft een principeverklaring van ethische orde met als doel aanbevelingen aan artsen en aan andere medische vorsers te verstrekken die onderzoek doen op menselijke wezens. Ze omvat tevens uitgevoerde studies over persoonsgebonden gegevens of over niet-anonieme biologische stalen. De professionelen van de gezondheidszorg die overgaan tot verminking van geslachtsorganen en andere behandelingen zonder toestemming, met name op intersekse personen schenden het recht op leven van personen, het recht op fysieke integriteit en het recht op gezondheid. Ze schenden eveneens het fundamenteel ethisch principe : “Niet schaden”. In deze materie zijn enkele artikelen pertinent :

- Algemene principes :
  - 4. Het is de plicht van de arts gezondheid en het welzijn van de patiënten, inbegrepen die van personen betrokken in medisch onderzoek te bevorderen en te vrijwaren. De arts wijdt zijn kennis en zijn geweten aan de uitvoering van die plicht.
  - 7. Medisch onderzoek is onderworpen aan ethische normen die het respect voor alle menselijke wezens bevorderen en verzekeren en hun gezondheid en rechten beschermen.

- Risico's, beperkingen en voordelen :
  - 16. In de medische praktijk en het medisch onderzoek houden de meeste ingrepen risico's en ongewenste effecten in.
Medisch research met mensen kan slechts worden aanvaard wanneer het belang van het nagestreefde doel de risico's en de ongewenste effecten voor de betrokken personen overstijgt.
  - 18. Medisch onderzoek dat mensen aangaat kan door artsen slechts worden aangevat voor zover zij zekerheid hebben dat de risico's correct werden geëvalueerd en op aanvaardbare wijze beheerd kunnen worden.
Wanneer de risico's de potentiële voordelen blijken te overstijgen of vanaf het ogenblik dat de definitieve besluiten voorliggen moeten de artsen evalueren of ze voortgaan met het onderzoek, het aanpassen of onmiddellijk stopzetten.

- Bevolkingsgroepen en kwetsbare personen :
  - 19. Sommige groepen of personen die het voorwerp uitmaken van medisch research zijn bijzonder kwetsbaar en kunnen een grotere waarschijnlijkheid op misbruik of bijkomend nadeel hebben.
Alle kwetsbare groepen en personen zouden een aangepaste bescherming moeten genieten.
  - 20. Medisch onderzoek waarin een kwetsbare groep betrokken is, is slechts gerechtvaardigd indien noodzakelijk en beantwoordend aan de prioriteiten met betrekking tot de gezondheid van die groep en indien dat niet op een niet-kwetsbare groep kan worden uitgevoerd. Bovendien zou die groep over de kennis, de praktijken of de ingrepen die er uit voortkomen, moeten kunnen beschikken.

- Ethisch comité van het onderzoek :
  - 23. Het protocol van het onderzoek moet aan het betrokken ethisch comité voorgelegd worden voor evaluatie, commentaar, raadgevingen en goedkeuring vóór het onderzoek een aanvang neemt. Dat comité moet transparant zijn in zijn werking, onafhankelijk van de onderzoeker, de promotor en van iedere andere ongepaste invloed en moet voldoende gekwalificeerd zijn. Het moet op de hoogte zijn van en rekening houden met de wetten en reglementen van het land of de landen waar het onderzoek doorgaat, alsook van de normen en standaarden die internationaal gelden, maar zij mogen geen enkele bescherming, die middels voorliggende Verklaring aan de in het onderzoek betrokken personen wordt gegarandeerd beperken of uitsluiten. Het comité moet over een opvolgingsrecht met betrekking tot de aan gang zijnde onderzoeken beschikken. De vorser moet aan het comité de informatie over de opvolging leveren, met name betreffende iedere ernstige ongewenste gebeurtenis. Geen enkele wijziging mag aan het protocol worden aangebracht zonder evaluatie en goedkeuring door het comité. Op het einde van het onderzoek moeten de vorsers een eindrapport overmaken houdende een samenvatting van de resultaten en besluiten.

- Privacy en vertrouwelijkheid :
  - 24. Alle voorzorgen moeten worden genomen ter bescherming van de privacy en de vertrouwelijkheid van de persoonlijke informatie over de in het onderzoek betrokken personen.

- Geïnformeerde toestemming :
  - 25 . De deelname aan een medisch onderzoek door personen die bekwaam zijn een geïnformeerde toestemming te geven moet gewild zijn. Hoewel het opportuun kan zijn de familieleden of de verantwoordelijken van de gemeenschap te raadplegen kan geen enkel persoon die bekwaam is zijn geïnformeerde toestemming te geven in een onderzoek betrokken worden zonder zijn vrije en geïnformeerde toestemming te hebben gegeven.

Link:<https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki-ethical-principles-for-medical-research-involving-human-subjects/>

5. Deontologie en engagement van de instellingen en partners in het Netwerk

Als professionelen van het Netwerk nemen wij ons voor proactief voor een welwillend onthaal te zorgen, aan de zorgbehoevenden een duidelijke uitleg aan te bieden alsmede een aanpak die het comfort van de persoon eerbiedigt.

De partners van het Netwerk, ieder wat betreft hun organisatie/instelling streven ernaar voorgaande punten gefaseerd in te voeren in hun organisatie :

- **Vriendelijk onthaal als algemene regel**

Waaronder wij verstaan het gebruik van de voornaam en eerbied voor het door de persoon in functie van zijn comfortzone gekozen geslacht.

- **Onthaal aan de receptie en in de wachtzaal**

Er de voorkeur aan geven de zorgbehoevende met zijn voornaam aan te spreken zonder verdere burgerlijke formaliteiten.

- **Geen psychiatrisering noch pathologisering van de transidentiteit of van het intersekse karakter**

Vanuit het standpunt van het Netwerk worden transidentiteiten niet beschouwd als mentale aandoening en intersekse karakters niet als pathologie.

Desalniettemin en naar analogie met cisgenders¹ en dyadische² personen kunnen trans* en inter* personen mentale zorg nodig hebben.

Iedere zorgverlener van het Netwerk neemt zich voor de fysieke integriteit van intersekse kinderen te beschermen en het principe van de vrije, volledige en geïnformeerde toestemming te eerbiedigen.

- **Kwaliteitszorg**

Iedere deskundige van het Netwerk verbindt zich ertoe spontaan volledige en relevante

---

1 Cfr 6. Basisterminologie

2 Idem

inlichtingen te verstrekken zoals bedoeld in het “*Charter van de rechten van de patiënt*”³.

Aan de zorgbehoevende zal slechts informatie van fysieke en/of psychologische orde gevraagd worden die noodzakelijk, voldoende en proportioneel zijn voor de opvang. Voorbeeld: geen vragen over seksuele voorkeur of fysieke bijzonderheden in geval van vragen over genderidentiteit.

6. Basisterminologie

Met het oog op een gemeenschappelijke taal voor alle partners in de schoot van het Netwerk is het van belang het basisvocabularium met betrekking tot transidentiteiten en intersekse condities te beheersen.

- **Biologisch geslacht of sekse :**

Het geheel van willekeurig gebruikte eigenschappen om sommige diersoorten, waaronder de mens, in twee categorieën onder te verdelen : de *mannetjes* en de *wijfjes*. Uiteraard bestaan er in de natuur onderscheiden biologische (genetische, fenotypische, endocriene...) kenmerken.

Het buiten proportionele belang dat aan het begrip sekse wordt gegeven, komt echter van een godsdienstige en psychiatrische overtuiging die in de westerse cultuur strek aanwezig is. Die stelt dat de voortplanting van de soort het allerbelangrijkste is, zelfs belangrijker dan het streven van het individu naar vrijheid, zelfontplooiing en autonomie. Bovendien vertonen sommigen, namelijk de *intersekse personen*, varianten op het vlak van een of meerdere kenmerken, waardoor men ze niet in een van beide geslachten kan onderbrengen. Hun bestaan en identiteit wordt door de binaire ideologie verborgen gehouden of zelfs ontkend. De focus op de werkelijke of veronderstelde verschillen tussen de geslachten leidt bovendien tot seksisme, wat zich vertaalt in dominante van de ene maatschappelijke groep over de andere. Dat gebeurt door de achterstelling van de vrouw, zoals blijkt uit de uitdrukking “het zwakke geslacht”. Tot slot ligt de foute overtuiging dat het gender absoluut moet overeenstemmen met *het bij de geboorte toegewezen sekse* aan de basis van mechanismen die aanleiding geven tot transfobe voorstellingen en opvattingen.

- **Intersekse :**

Is interseks ieder persoon waarvan de sekse (genetisch, chromosoomsgewijs, hormonaal en/of fenotypisch) niet duidelijk te bestempelen is als mannetje of wijfje bij de geboorte. Het aantal geboorten met een interseks karakter wordt in België naar schatting op 187.000 geraamd (hetzij 1,7% van de bevolking volgens de VN).

- **Dyadisch :**

Is dyadisch iedere persoon waarvan de sekse mannetje of wijfje is.

- **Gender :**

Het gender van een persoon is een psychosociaal begrip en geen biologisch/aangeboren gegeven. Genderidentiteit komt dus niet noodzakelijk overeen met sekse : gender “mannen” of gender “vrouwen” zijn erg beperkte culturele conventies om een geheel van complexe persoonlijkheidskenmerken te duiden.

Beleving van iedere persoon met betrekking tot zijn eigen psychosociale identiteit.

→ Opkomst van de mogelijkheid voor ieder individu om zichzelf te benoemen en de mogelijkheid

zich niet te refereren aan voorgaanden.

→ Invraagstelling van culturele stereotypen die mannelijk en vrouwelijk gedrag definiëren.

- **Genderidentiteit :**

Genderidentiteit van een persoon refereert aan de gendergroep waarmee die persoon zich identificeert, en die niet noodzakelijk congruent is aan het gender (vrouw/man) die werd toegekend bij de geboorte. Daar waar het merendeel van de personen zich identificeren met de genderrol toegewezen bij de geboorte, identificeren sommigen zich eerder met een ander gender en nog anderen aan geen gender in het bijzonder. Verschillende terminologieën tonen de pluraliteit van genders aan : agender, genderfluïde, niet-binaire genders,...

- **Genderexpressie :**

Betreft al wat betrekking heeft met de verschillende manieren (houding, taalgebruik, kleding...) waarmee personen een uitdrukking geven aan hun genderidentiteit: vrouwelijke genderexpressie, mannelijke of androgyn. Het gegeven zijn lichaam te wijzigen (via hormonale therapie, chirurgische ingrepen,...), te spreken, zich te kleden, te kappen, te schminken op één of andere manier zijn verschillende praktijken om overeenstemming te bereiken tussen het gepercipieerde gendertype en de genderidentiteit zonder dat er enige verplichting is voor de persoon zich alle aan dat gendertype toegeschreven criteria eigen te maken.

- **Sociale genderrollen:**

Het verwijst naar een reeks onderscheidende stereotypen en vereisten, opgelegd door de heersende binaire norm, die de mannelijke en vrouwelijke gedragingen definiëren en die een invloed hebben op het gedrag. (vb.: alle verple(e)g(st)ers zijn vrouwen).

- **Cisgenders :**

Verwijst naar de personen waarvan de genderidentiteit relatief in overeenstemming komt met de sociale rol die van hen verwacht wordt in functie van het bij de geboorte toegewezen gender.

- **Trans*, transgenders :**

Van toepassing op alle personen waarvan de genderidentiteit en/of de genderuitdrukking niet conform is aan die die gewoonlijk geassocieerd wordt met hun gender (verkeerdelijk "geslacht" genaamd) die bij de geboorte werd toegewezen.

Vb. : transgender mannen, transgender vrouwen, niet-binaire personen, agenders, gender fluïde,...

De good practice regels bepaald voor de transgenders zijn eveneens van toepassing in het geval van de persoon die wordt verondersteld transgender te zijn zonder dat het mogelijk is desbetreffend uitsluitel te verkrijgen van die persoon. Bij uitbreiding is de term "trans*" van toepassing onder andere in situaties van hieronder vermelde personen hoewel niemand specifiek is vermeld. De term kan eveneens toegepast worden op intersekse personen, wanneer die personen effectief of potentieel slachtoffer zijn van vooroordelen en/of transfobe discriminaties. Volgens ILGA Europe zouden er +/- 2 à 3 % transgenders in de wereld zijn.

- **Transidentiteit :**

Generische term om te verwijzen naar elke niet-cisgenderidentiteit.

- **Comfortzone :**

De verschillende concrete en symbolische plaatsen waarrond de persoon zich goed voelt, waarbij

de lichamelijke aspecten, de psychologische en relationele en macro-sociale elementen verbonden zijn.

Iedere persoon heeft het recht over zichzelf te beslissen en dus meer bepaald zijn comfortzone te vinden vanuit een continuüm van genders in een non-binaire visie tussen vrouwen en mannen.

- **Onderscheid tussen genderidentiteit en seksuele voorkeuren :**

De verwarring tussen de begrippen genderidentiteit en seksuele of affectieve voorkeuren blijft wijd verspreid. Net zoals cisgenders kunnen transgenders zich definiëren als heteroseksueel, homo of lesbisch, biseksueel, panseksueel, aseksueel, enz.

Die voorkeuren kunnen constant blijven, ofwel evolueren volgens de levensloop van de persoon, zonder rechtstreeks verband met de transidentiteit.

- **Transfo(o)b(ie) :**

In het raam van dit document worden de termen “transfobie” en “transfoob” toegepast op :

– handelingen en uitdrukkingen die beledigen, kwetsen, bedreigen, vernederen of leed bezorgen op om het even welke manier aan transgenders en intersekse personen, als dit in rechtsreeks verband is met hun genderidentiteit of hun genderuitdrukking (reële of veronderstelde) ;

– en wanneer deze handelingen door vooroordelen zijn ingegeven, wanneer ze het resultaat zijn van de weigering om elementaire voorzorgen te nemen teneinde van de veiligheid en het welzijn van de personen in kwestie te verzekeren (net zoals voor om het even welk ander menselijk wezen) ;

– dezelfde termen zijn van toepassing op zodanige handelingen wanneer de geviseerde persoon iemand is die nauw geassocieerd wordt met een transgender (reëel of verondersteld).

Vb.: wanneer een beroemdheid geridiculiseerd wordt omwille van een relatie met een transgender persoon.

Transfobie wordt door de Belgische wet strafbaar gesteld.

- **Torsoplastie:**

(Re)constructie van een platte torso.

- **Mammoplastie:**

(Re)constructie van de borsten.

6. Info/vormingen

Iedere professioneel die zich inzet voor het Netwerk zal aangepaste vorming krijgen, specifiek gericht op het onthaal van transgenders en interseksuelen en medische vorming (hormonale therapieën, chirurgische ingrepen) volgens specialisatie en in functie van de updates.

Gedaan op   te   in 2 exemplaren.

Naam en handtekening van de partner

Handtekening van Genres Pluriels ASBL